

Kohdataan toisemme

NÄKÖKULMA

Filosofi Theodor Adorno ajatteli 2. maailmansodan hirveyksiä katselessaan, että tähdellisen velvoite kasvatukselle on, ettei Auschwitz enää toistu. Adornon esittämä ajatus on ajankohtainen. Maailma on kulkenut pitkän harppauksen Auschwitzin suuntaan. Vastakkainasettelut, ei vain etniset ja uskonnolliset vaan myös sosiaaliset ja poliittiset, ovat voimistuneet. Avoin natsiherkkyys toiminta kadulla ja somessa ovat arkipäivää. Kulut ihmisryhmien välillä ovat syventyneet ja henkiset muurit kasvaneet rajojen ylitäksiin. Mitä kasvamisen kulttuurissa on tapahtunut ja mitä pitäisi tapahtua, jotta ihmisten ajattelu kääntyisi rajojen rakentamisesta niiden hävittämiseen?

Vanha, turvalliseksi koettu maailma on kadonnut, eikä tilalle ole vielä rakentunut uutta. 2000-luvun alku on ollut nopeaa teollisen ajan turvallisuutta koettujen rakenteiden purkautumisen aikaa. Työ ja toimeentulo ovat muuttuneet epävarmoiksi. Ihmisten pakeneminen kriisialueilta on haastanut meidät kysymään suhtautumistamme monikulttuurisuuteen. Poliittika on pyrkinyt vahvistamaan yhteiskunnan järjestämistä yksilöiden valintojen perustalle. Kulttuuri on alkanut suosia ihmisen katseen suuntaa-

mista omiin huoliin. Maailman ja omienkin kriisien keskellä eläviä ihmisiä eivät toisiksi ajateltujen ihmisten murheet kiinnosta.

Tulevaisuuden suhteen neuvottomat voivat ajatella, että ennen asiat olivat paremmat ja tuleva tuntuu pelottavalta. Kun katse on menneessä, asioita hahmotetaan menneen maailman mittapuulla. Siltä perustalta tehdään erotteluja ja annetaan arvo ihmisille. Myötätuntoon katse kohdistuu heihin, jotka näyttäivät tutuilta ja tuntuivat samantlaisilta kuin itsensä ajattelee olevan. Myötätunto toisiksi luokiteltuja kohtaan ohenee. He tuntuivat vierailta ja heihin voidaan suhtautua epäkuntoitavasti.

Tämä ei koske vain etnisiä ja uskonnollisia erotteluja, vaan suhtautumista ihmisiin, joiden kasvat eivät mahdu samaan kuvaan omien kasvojen kanssa, kuten köyhien, työttömien ja vanhusten. Voisiko ajatella, että kulttuurimme henki suosii syrjintää, joka äärimmillään tulee esiin maahanmuuttajien vainona?

SLURTAUTUMINEN toisiin ihmisiin on valintakysymys. Siinä kunkin ajan kulttuuri suosii toisia valintoja enemmän kuin toisia. 1930-luvun Saksassa ja myös Suomessa ajan henki suosii ihmisryhmien pois sulkeamista yhteisestä tarinasta. Sota opetti suosiinaan mukaan ottavaa ajattelua. Tuolloin yhteiskuntaa koetettiin järjestää sellaisiksi, etenkin Poh-

joismaissa, ettei ihmisen sosiaalinen, taloudellinen, poliittinen ja kulttuurinen tausta asettaisi hännelle esteitä tulla mukaan yhteiseen tarinaan.

Mitä ruokki, se kasvaa, on vanha cherokee intiaanien viisaus. Me virittelemme omalla ajattelullamme ja toiminnallamme yhteiskunnan arvoja ja ajan henkeä. Mitä tapahtuu, jos ruokin puheessani ja toiminnassani pois sulkevan yhteiskunnan ideaa? Viritys alkaa tuhoata itseäni ja ihmisiä lähelläni sekä erityisesti niitä, jotka olen asettanut etäälle itsestäni.

Olisi hyvä ruokkia ajattelua, joka virittää ihmisiä raja-aitojen ja muurien pystyttämisen sijaan niiden yllittämiseen ja purkamiseen.

Jos ajatteluni ja toimintani ruokkii maailman virittymistä mukaan ottavan idean varaan, katseeni kääntyy toisten suuntaan. Jos muuttan tekemät samoin, kulttuurissa alkaa vahvistua pyrkimys rakentaa ihmisten keskinäistä luottamusta. Myös velvollisuudet, ei vain itseä, vaan toisia ja myös luontoa kohtaan, alkavat vahvistua. Noin virittyneessä kulttuurissa morali alkaa rakentua kestäväille perustalle. Ihminen kasvaa ja saattaa kas-

vamaan toisia läpi elämänsä kaikessa sosiaalisessa ja yhteiskunnallisessa toiminnassaan. Jännitteisessä maailmassa olisi hyvä tehdä valinta mukaan ottavan maailman vahvistamisen suuntaan. Olisi hyvä ruokkia ajattelua, joka virittää ihmisiä raja-aitojen ja muurien pystyttämisen sijaan niiden yllittämisen ja purkamiseen. Tässä tärkeää on ihmisten keskinäinen vuoropuhelu.

Ihmiset, jotka keskustelevat keskenään, ovat kiinnostuneita siitä, mitä toisille ja itselle kuuluu. Heille syntyy halu päästä samalle karralle. Keskustelu auttaa heitä tulemaan tietoiseksi elämästä ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Samassa maisemassa vaeltavat ihmiset haluavat ottaa elämänsä muutoksen ohjat omiin käsiin ja etsiä ratkaisuja yhteisiin huoliin. Kun ihmiset aidosti kohtaavat toisensa, tapahtuu luontaisesti vapautuminen ajattelun ja toiminnan miehitäjästä, olivatpa miehitäjät ideologisia, uskonnollisia tai muita. Keskenään keskustelevat ihmiset ymmärtävät, että maailma muuttuu, ja he kääntävät vanhaa maailmaa ympärillä yllitettäväksi yhteiskuntaa alhaalta ylöspäin. Ihmiset, jotka saavat lapsesta saakka kasvaa mukaan ottavaan maailmaan, eivät tule vatsausta pelkää, eivätkä Auschwitzetä kaipa.

VELI VOTTO KUOSMANEN
Kirjoittaja on Lapin ammattikorkeakoulun hyvinvointipalvelujen osaamisalan lehtori.